

”Ja anna meille velkamme anteeksi”¹

I

Kristinuskon ja *Uuden testamentin* lisä juutalaisuuteen oli anteeksianto. Jeesus Nasaretilainen kuoli, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen vaan saisi iankaikkisen elämän. Vaikka kristinuskon vapautusta ajatellaan yleensä tuonpuoleisena, Jeesus voidaan nähdä radikaalina, vahvasti tämänpuoleisena yhteiskunnallisena toimijana.

Kolmas Mooseksen kirja opettaa velka-armahduksista riemuvoosina, jotka toistuvat joka viideskymmenes vuosi. Riemuvoosien väliin jää seitsemän seitsenvuotisen sapattijakson kierto. Kirja ohjeistaa riemuvoosista seuraavasti:

”Pyhittääkää viideskymmenes vuosi ja julistakaa maanne kaikille asukkaille yleinen omistusoikeuksien palautus. Se vuosi on riemuvuosi. Silloin jokainen maansa menettänyt saa sen jälleen haltuunsa ja jokainen orjaksi myyty saa palata sukunsa luo.”²

Aloittaessaan kutsumustyönsä profeettana – antiikin aikojen *freelancerina* – Jeesus kiinnittyi riemuvoosiperinteeseen. Hän luki ensimmäisessä julkisessa esiintymisessään Nasaretin synagogassa profeetta Jesajaa ja ilmoitti tullessaan täyttämään nämä sanat:

”Herran henki on minun ylläni, sillä hän on voidellut minut. Hän on lähettänyt minut ilmoittamaan köyhille hyvän sanoman, julistamaan vangituille vapautusta ja sokeille näkönsä saamista, päästämään sorretut vapauteen ja julistamaan Herran riemuvootta.”³

Opettaessaan Isä meidän -rukouksen Jeesus jatkaa velkojen anteeksiannolla:

”Ja anna meille velkamme anteeksi, niin kuin mekin annamme anteeksi niille, jotka ovat meille velassa.”⁴

Jeesuksen tämänpuolinen aktivismi käy vieläkin selvemmin ilmi hänen kertomuksessaan armottomasta palvelijasta. Palvelija sai kuninkaalta anteeksi 10 000 talentin velan, mutta sulki sen jälkeen oman palvelijansa vankilaan 100 talentin velan vuoksi. Kuultuaan tästä kuningas torui palvelijaansa ja pani tämän ankaraan vankeuteen, kunnes hän maksaisi koko velan. Jeesuksen mukaan ”[n]äin tekee minun taivaallinen Isänikin

teille, jos te ette kaikesta sydäimestä anna kukin veljellenne anteeksi”.⁵

II

Entinen Wall Streetin meklari ja taloustieteilijä Michael Hudson on tuonut teoksessaan *The Lost Tradition of Biblical Debt Cancellations* esiin riemuvooden yhteiskunnallisen merkityksen⁶. Hudsonin mukaan velka-armahdus oli pohjimmiltaan käytännöllinen ja maallinen toimintatapa, joka pyrki yhteiskunnan oikeudenmukaiseen hallitsemiseen.

Ensinnäkin velkojen armahdus 50 vuoden välein auttoi sekä velallisia että velkojia suunnittelemaan taloudenpitoa. Toisekseen velkojen armahtaminen esti velallisten ajautumisen velkavankeuteen ja yhteiskunnan hautautumisen velkataakan alle. Kolmanneksi velka-armahdukset ehkäisivät vallan ylenmääräistä kasaantumista harvojen käsiin. Riemuvooden tarkoituksena oli väestön omavaraisuuden ja yhteiskunnallisen koheesion vahvistamisen ohella myös yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden vaaliminen.

Roman imperiumissa luovuttiin velka-armahdusten perinteestä. Tämä merkitsi Hudsonin mukaan alkusoittoa kehitykskululle, jonka myötä aristokraattien valta yhteiskunnissa on kasvanut. Luopuminen velka-armahduksista on muuttanut omistussuhteiden dynamiikkaa eliittien hyväksi, ja velkojen yhteiskunnallinen valta on kasvanut. Nykyajan aristokraatit ovat konsultteja, taloustieteilijöitä, byrokraatteja, poliitikkoja, lobbareita ja pankkiireita, joiden edessä kansalaiset ja valtiot ovat voimattomia.

Vaikka Nikean kirkolliskokouksessa 325 jKr. kiellettiin koronkiskonta, valitettavasti myös kristinuskon on unohtanut Lähi-idän velka-armahdusten perinteet. Henkilökohtainen käsitys hyvästä elämästä on korostunut samalla kun kristinuskon omat perinteiset tulkinnat oikeudenmukaisesta yhteiskunnasta ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Kristinuskon tuomitsee ahneuden yksilön ominaisuutena, mutta velan ja koronkiskonnan aiheuttamat rakenteelliset ongelmat jäävät Herran haltuun. Kuten valtavirtaisen taloustieteen, myös kristinuskon yhteiskunnalliseksi tehtäväksi on jäänyt vallitsevan järjestyksen oikeuttaminen.

III

Finanssimarkkinoiden sääntelyn purku viimeisten vuosikymmenten aikana on johtanut yksityisen velan mer-

kittävään lisääntymiseen. Yksityinen velka on hallinnut useimpien OECD-maiden ja erityisesti anglosaksisten maiden taloudellista kehitystä 1970-luvulta lähtien.

Ennen 1930-luvun suurta lamaa Yhdysvalloissa yritysten velka oli kolminkertainen suhteessa kotitalouksien velkaan ja nelinkertainen finanssisektorin velkaan nähden. Finanssikriisin alkaessa tilanne oli kääntynyt pääläelleen: vuonna 2008 finanssisektorin velka oli noin 120 %, kotitalouksien velka 100 % ja yritysten velka 80 % suhteessa BKT:hen. Vaikka vastuulliset poliitikot ovat huolissaan euroalueen ja Yhdysvaltojen noin 100 % julkisesta velasta, harva kuitenkaan tietää, että molemmilla talousalueilla yksityistä velkaa on yli 300 % suhteessa BKT:hen.

Lukujen suuruusluokat kertovat merkittävästä yhteiskunnallisesta muutoksesta. Sen sijaan, että valtiot ja yritykset velkaantuivat työllistääkseen ja investoidakseen, tällä hetkellä velkaantuvat ennen kaikkea kotitaloudet ja pankit.

Vielä fordismissa työläinen saattoi kovalla työllä säästää itselleen rahat autoon. Nykyisin työläinen saattaa ostaa itselleen asunnon velaksi, ja hänellä on muutakin menetettävää kuin kahleensa. Velkaannuttaminen on myös uudenlaista yhteiskunnallista hallintaa: työläinen ei halua työttömäksi, sillä velanmaksun katketessa hän saattaa menettää myös kotinsa ja perheensä. Työläisten elintason kasvu on perustunut palkkojen nousu sijaan velkaantumiseen ja mahdollistanut samalla uuden finanssiräällsin valtaannousun. Nykyisin 40 prosenttia kaikesta maailman varallisuudesta on 147 firman hallinnassa.

IV

Mitä riemuvuosi tarkoittaisi finanssikriisin jälkeisessä maailmassa?

Pankkisektori tukee taloutta tehokkaimmin tarjoamalla yrityksille rahoitusta investointeihin ja ihmisille lainaa asuntoihin ja muihin suuriin menoihin, kuten remontteihin. Taloustieteilijä Steve Keen väittää, ettei suurinta osaa maailman nykyisestä velasta olisi koskaan pitänyt luoda, koska se on käytetty taloutta tukevan tuotantavan toiminnan sijaan keinotteluun ja Ponzi-huijauksiin. Keen on kirjoittanut *Debtwatch Manifeston*, jossa hän hahmottelee yksinkertaisia malleja yksityisen velka- taakan vähentämiseksi ja velkavetoisen keinottelun estämiseksi kotitalouksien ja yritysten kustannuksella.⁷

Velkojen vähentämiseksi Keen on muotoillut idean modernista riemuvuodesta (en. *jubilee*). Sen sijaan, että keskuspankki painaa rahaa ja ostaa arvopapereita pankeilta⁸, rahaa painetaan suoraan kotitalouksien ja yritysten tileille. Ehtona on, että painettu raha käytetään ensin velkojen takaisinmaksuun. Operaation seurauksena velallisten velat vähenevät ja velattomat saavat käteisruiskeen. Pankit eivät ajaudu konkurssiin, mutta niiden tulot vähenevät, koska velat ovat pankkien keskeinen tulonlähde. Ratkaisu vapauttaa rahaa talouden kannalta tuottavaan toimintaan.

Toisekseen yritysrahoituksen luonnetta on muutettava radikaalisti. Keen ehdottaa ratkaisuksi ” *jubilee*- osakkeita”. Yhtiön listautumisen yhteydessä ostetut osakkeet samoin kuin jälkimarkkinoille myydyt osakkeet

toimivat kuten osakkeet nykyisin. Sen sijaan, kun osake myydään jälkimarkkinoilla toisen kerran, osake lakkaa olemasta 50 vuoden kuluttua myyntihetkestä. Tarkoituksena on mahdollistaa nuorten ja innovatiivisten yritysten rahoittaminen, mutta estää velkavetoinen keinottelu yritysten osakkeilla. Ideana on tehdä velan ottaminen osakkeiden hinnannousun toivossa mahdollisimman vastenmieliseksi.

Kolmanneksi on muutettava asuntolainauksen luonnetta. Nykyisin asunnon saa henkilö, jonka kyky ottaa lainaa on suurin. Näin asuntojen hinnat nousevat yhä suurempien velkojen mukana. Keen ehdottaa asuntolainojen yhteyteen maksimivelkaa, joka ei riipu lainottajan tuloista vaan ostettavan asunnon arvosta. Jos esimerkiksi asunto tuottaa vuodessa 18 000 euron vuokratulot, asunnon ostamista varten ei saa myöntää yli 180 000 euron suuruista lainaa. Maksimivelan määräävä kerroin – tässä tapauksessa 10 – rajoittaa otettavan velan määrää ja hillitsee siten asuntojen jatkuvaa hinnannousua.

Keenin ratkaisut ovat reformistisia, eivät lopullisia. Niiden tarkoituksena on vähentää finanssisektorin ylivaltaa suhteessa muuhun talouteen. Keenin manifesti on osoitus, että lähtökohtia oikeudenmukaisempaan yhteiskunnalliseen hallintaan voidaan ammentaa *Raamatun* ja Lähi-idän kulttuurien riemuvuosisiperinteen taloudellismoraalisista ihanteista. Vaikka velkaa on tietävästi ollut olemassa ainakin 5 000 vuotta, *Vanhan testamentin* maailmassa ei tunnettu käsitteellistä erottelua velan ja koronkiskonnan välillä. Esimerkiksi hepreassa, kreikassa tai latinassa ei ole erillisiä sanoja korolle ja koronkiskonnalle.

Vitteet & Kirjallisuus

- 1 Kolumni perustuu osin Joel Kaitilan kanssa kirjoitettuun pitempään artikkeliin, ks. Velka-armahdusten unohdettu perinne. *Revalvaatio*, 12.4.2014. <http://www.revalvaatio.org/wp/velka-armahdusten-unohdettu-perinne/>
- 2 3. Moos. 25:10, vuoden 1992 *Raamatun* suomennos. Vuoden 1933 suomennos väittelee mahdollisesti kiusallisia omistussuh- teita ja orjien vapauttamista koskevia suorita mainintoja keskeisessä riemuvuosia käsittelevässä jakeessa: ”Ja pyhittäkää viideskym- menes vuosi ja julistakaa vapautus maassa kaikille sen asukkailla. Se olkoon teille riemuvuosi; jokainen teistä saa silloin palata perintömaallensa ja sukunsa luo.”
- 3 Jes. 61:1–2; Luuk. 4:17–19.
- 4 Matt. 6:12.
- 5 Matt. 18:21–35.
- 6 Teoksen voi ladata Michael Hudsonin kotisivuilta ([http:// michael-hudson.com/wp-content/uploads/2010/03/HudsonLost-Tradition.pdf](http://michael-hudson.com/wp-content/uploads/2010/03/HudsonLost-Tradition.pdf)).
- 7 Mallit keskittyvät ainoastaan yksityisen velan hallintaan ja vähen- tämiseen. Keenin muotoileman modernin *jubilee* n voi lukea kokonaisuudessaan osoitteesta [http://keenomics.s3.amazonaws. com/debtdeflation_media/2012/01/TheDebtwatchManifesto.pdf](http://keenomics.s3.amazonaws.com/debtdeflation_media/2012/01/TheDebtwatchManifesto.pdf).
- 8 Vuoden 2008 jälkeen Yhdysvaltain, Englannin ja Japanin keskus- pankit ovat aloittaneet määrälliseksi keventämiseksi (*Quantitative Easing*) kutsutut elvytysohjelmat. Yhdysvaltain keskuspankki on ostanut arvopapereita ja velkakirjoja yli 3 000 miljardilla dollarilla, Iso-Britannian keskuspankki 375 miljardilla punnalla ja Japanin keskuspankki on ilmoittanut 2 000 miljardin dollarin ohjelmasta. Lisäksi Euroopan keskuspankki on varovaisesti ilmoit- tanut oman QE-ohjelman aloittamisesta.